

λογιστέον ἡμῖν, εἰ καταληπτέα τὰ ὄντα, ἢ μὴ, ὡς ἀλη-
θῶς· καὶ εἰ μὲν καταληπτέα, ἕτερα ἐστὶν ἡ δύναμις,
καὶ κρείττων παρὰ τὰς αἰσθήσεις, ἢ τούτων ἐφικνου-
μένη. Εἰ δὲ μὴ καταλαμβάνεται, οὐδὲ ἐστὶ ἡμῖν τὰ
ἕτερος παρὰ ὃ ἐστὶ θεωρούμενα [καταλαμβάνειν]. Ὅτι
δὲ καταληπτὰ ἡμῖν ἐστὶ τὰ πράγματα, δῆλον ἐξ οὐ οί-
κείως ἐκάστῳ πρὸς τὸ χρήσιμον χρώμεθα, καὶ πάλιν
κατασκευάζομεν εἰς ἃ ἐθέλομεν. Ὑποκῶν εἰ τὰ ὄντα ἡμῖν
καταληπτὰ ἐδείχθη, αἱ δὲ αἰσθήσεις ἄλογοι οὔσαι, ψευ-
δῶς δοκιμάζουσι, νοῦς ἐστὶ ὁ τὰ πάντα λόγῳ διακρί-
νων [ἄλ. ἡ πάντα λόγον διακρίνων], καὶ ἐστὶ ὡς ἀληθῶς
τὰ ὄντα ἐπιγινώσκων· νοῦς δὲ ψυχῆς τὸ λογικὸν μέ-
ρος· λογικὴ ἄρα ἡ ψυχὴ.

quippe qui falsas nobis opiniones repræsentant : mens sane erit, quæ ratione cuncta distinguit [al. quæ omnem rationem discernit] atque dijudicat, et res ut revera sunt, cognoscit ; mens autem est animæ pars ratione decorata ac illustrata. Est ergo anima rationis particeps.

Ἔτι, ὅτι οὐδὲν ποιούμεν μὴ πρότερον ἑαυτοῖς δια-
γράφαντες· τοῦτο δὲ, οὐδὲν ἕτερον ἐστὶν ἢ τῆς ψυχῆς
ἀξίωμα· οὐδὲ γὰρ ἐξωθεν αὐτῇ προσγίνεται ἡ τῶν
ὄντων εἰδήσις, ἀλλ' αὐτῇ ὡσπερ ταῖς ἑαυτῆς ἐπινοίαις
τὰ ὄντα κοσμεῖ. Διὰ τοῦτο ἐν ἑαυτῇ προαναζωγρα-
φοῦσα [ἄλ. προαναζωγραφεῖ] πρότερον τὸ πρᾶγμα,
εἶθ' οὕτως εἰς ἔργον ἐκφέρει. Ἀξίωμα δὲ τῆς ψυχῆς,
οὐδὲν ἐστὶν ἕτερον, ἢ τὸ μετὰ λόγου πάντα ποιεῖν·
ταυτῇ γὰρ καὶ διαφέρει, καὶ τῶν αἰσθήσεων. Ἐδείχθη
ἄρα λογικὴ ἡ ψυχὴ [ἄλ. ταύτῃ γὰρ διαφέρειν καὶ
τῶν αἰσθήσεων. Ἐδείχθη ἄρα λογικὴ ἡ ψυχὴ].

A nequeant. Quapropter, cum sensus ratione destituti falsas nobis rerum imagines ac species inducant, reputandum nobis est, res comprehendere revera queant, necne ; et siquidem comprehendere possunt, alia nobis præter sensus vis est, eaque præstantior, qua ad earum cognitionem pervenire liceat. Quod si non comprehenduntur, ne illa quidem assequi poterimus, quæ aliter quam sunt conspiciuntur. Res porro a nobis percipi, vel ex eo patet, quod eas convenienter ad usus nostros adhibemus, et rursus in quodcumque volumus, convertimus. Quare si res comprehendere posse, a nobis demonstratum est, idque a sensibus ratione destitutis effici nequeat,

B Postremo, quia nihil agimus, quod non prius nobis ipsi descriperimus atque definierimus ; id autem nihil aliud est quam animæ dignitas ; quippe cui non extrinsecus advenit rerum cognitio, sed ipsa tanquam suis commentis ac sensis res ornat ; et ideo in seipsa rem ante depingit atque describit, ut sic eam postea in medium proferat ; animæ porro dignitas, nihil aliud est quam ratione omnia facere, qua quidem etiam a sensibus differt. Animam igitur ratione præditam esse, jam demonstratum est [al. hæc enim etiam a sensibus differre demonstratum est. Anima igitur ratione prædita est.]

S. GREGORII THAUMATURGI HOMILIÆ QUATUOR

(Opera S. Gregorii Thaumaturgi, ed. Ger. Vossii, p. 9.)

HOMILIA I

In Annuntiatione sanctæ Virginis Mariæ.

Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἐπισκόπου
Νεοκαισαρείας Πόντου, τοῦ θαυματουργοῦ,
εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου
Παρθένου τῆς Μαρίας, λόγος πρῶτος.

Σήμερον ἀγγελικῇ παρατάξει ὑμνοῦνται φαῖδρύνον-
ται, καὶ τὸ φέγγος τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας τοῖς
πιστοῖς καταλάμπεται. Σήμερον τὸ ἰλαρὸν ἡμῖν
ἔαρ, Χριστὸς ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος φαῖδρῶν τῶ
φωτὶ ἡμᾶς περιέλαμψε, καὶ τὰς τῶν πιστῶν ἐννοίας
ἐφώτισε. Σήμερον ὁ Ἀδάμ ἀνακεκαίνισται [ἄλ.
ἀνακέκληται], καὶ χορεύει μετ' ἀγγέλων εἰς οὐρανὸν
ἀνιπτάμενος. Σήμερον σύμπασα τῆς οἰκουμένης
γαῖα χάριν περιεβάλετο, ἐπειδὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος
ἐπιφοίτησις εἰς ἀνθρώπους γέγονε. Σήμερον ἡ
θεία χάρις, τῶν ἀοράτων ἢ ἐλπίς διαλάμπει τὰ ὑπὲρ
ἐννοίας θαύματα, τὸ ἀπ' αἰῶνος ἀποκεκρυμμένον

C Sancti Patris nostri Gregorii episcopi Neocæsareæ
Ponti, Thaumaturgi, in Annuntiationem sanctis-
simæ Dei genitricis Virginis Mariæ, sermo I.

Hodie ab angelicis choris laudes divinæ celebran-
tur, et lumen Christi adventus fidelibus illucescit.
Hodie lætum nobis ver, Christus sol justitiæ afful-
sit, ac claro nos lumine collustravit, fideliumque
mentes illuminavit. Hodie renovatur [al. revocatur]
Adam, et choros cum angelis agit, in cælum subla-
tus. Hodie totus terrarum orbis gaudio, ob adven-
tum Spiritus sancti in homines, plenus est. Hodie
divina gratia, spes invisibilium effulget, et miracula
quæ mentem atque intelligentiam superant, myste-
riumque quod ab æterno occultatum fuit, palam
nobis facit. Hodie perennis virtutis texuntur corō-

næ. Hodie sacra benevolorum et religiosorum, dies- que festos studiose colentium capita coronare volens Deus, firmæ fidei amatores tanquam vocatos et hæredes appellat; supernumque regnum cum studio eos qui cœlestia sapiunt, ut se divino incorporeorum chororum ministerio conjungant, vocat. Hodie Davidicum adimpletum est oraculum, quod dicit: *Lætentur cœli, et exsultet terra. Gaudebunt campi, et omnia ligna silvæ, a conspectu Domini* [al. ante faciem Domini] *quoniam venit* ⁸¹. Et David quidem ligna dicit; præcursor vero Domini, arbores facientes fructus dignos pœnitentiâ ⁸², imo Domini adventu, nuncupat. At Dominus noster Jesus Christus perenne gaudium cunctis in ipsum credentibus annuntiat. Ait enim: *Videbo vos, et gaudebitis; et gaudium vestrum nemo tollet a vobis* ⁸³. Hodie celebre atque ineffabile Christianorum, qui suam in Christum spem sponte obsignarunt [al. pie ac sancte obsignarunt], mysterium plane nobis annuntiat. Hodie Gabriel, qui Deo assistit, ad castissimam Virginem veniens, illud, *Ave, gratia plena* ⁸⁴, ipsi annuntiat. Ipsa vero secum cogitante qualis esset illa salutatio, angelus confestim subjunxit, dicens: *Dominus tecum, ne timeas, Maria: invenisti enim gratiam apud Deum. Ideo concipies* [al. ecce concipies] *in utero, et paries filium: et vocabunt* [al. vocabis] *nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur. Et dabit ipsi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum: et regni ejus non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo istud fiet mihi, quoniam virum non cognosco* ⁸⁵? nunquid amplius virgo permanebo? nunquid virginitatis dignitas in me prodetur et amittetur? Quæ dum, velut admirabunda, secum animo sanctissima Virgo versaret, breviter angelus sermonis summam profert, ac dicit: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei* ⁸⁶. Nam quod est, hoc et omnino vocabitur. Convenienter igitur sanctam Mariam ex omnibus generationibus solam gratia elegit. Nam prudens revera ac sapiens in cunctis erat: nec similis ei, ex universis generationibus ulla unquam est reperta. Non sicut antea virgo Eva [al. prima virgo] sola in paradiso chorum agens atque tripudians, relaxata mente per incuriam ab auctore omnis mali serpente, verbum suscepit; et sic sensu mentis [al. mente cordis] corrupta est, ac per ipsam fraudulentus venenum effundens, mortemque admiscens, in omnem mundum introduxit: ac propterea omnis sanctorum ærumna nata est; verum in sola sancta Virgine, ejus lapsus reparatus est. Neque prius sanctissima Virgo donum admisit, quam, quis illud mitteret, et quodnam donum esset, ac quis ferret, addidicisset. Quæ dum secum, velut anceps, loqueretur, ait ad angelum: Unde sic nobis

A μυστήριον ἐμφανῶς ἡμῖν κατοπτεύουσα. Σήμερον ἀρετῆς ἀεννάου στέμματα πλέκονται. Σήμερον τὰς ἱεράς τῶν φιληκῶν καὶ φιλορτῶν κεφαλὰς καταστέφαι βουλόμενος ὁ Θεὸς, τοὺς ἐραστὰς τῆς ἀκλινοῦς πίστεως, ὡς κλητοὺς καὶ κληρονόμους κέκληκεν· καὶ ἡ ἄνω βασιλεία σπουδάζει καλοῦσα τοὺς οὐρανόφρονας, συνάφαι τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ τῶν ἀσωμάτων χορῶν. Σήμερον τὸ τοῦ Δαβὶδ πεπλήρωται λόγιον, τὸ λέγον· *Εὐφραϊνέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ. Χαρήσονται* [ἄλ. χαρήσεται] *τὰ πεδία, καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ ἀπὸ* [ἄλ. πρὸ] *προσώπου τοῦ Κυρίου, ὅτι ἔρχεται. Καὶ ὁ μὲν Δαβὶδ ξύλα ἔλεγεν, ὁ δὲ τοῦ Κυρίου πρόδρομος, δένδρα ποιῶντα καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας ἐκάλεσεν. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν χαρὰν τὴν ἀένναον πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἐπηγγείλατο. Φησὶ γάρ· Ὁψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεσθε· καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. Σήμερον τὸ περιβόητον, καὶ ἄφραστον μυστήριον τῶν τὴν ἐλπίδα εἰς Χριστὸν ἐκουσίως [ἄλ. ὀσίως] ἐπεσφραγισμένων Χριστιανῶν ἐμφανῶς ἡμῖν καταγγέλλεται. Σήμερον Γαβριὴλ, ὁ τῷ Θεῷ παριστάμενος, πρὸς τὴν Παρθένον ἀγνήν παραγίνεται, τὸ, *Χαῖρε κεχαριτωμένη, αὐτῇ εὐαγγελιζόμενος. Ἡ δὲ διελογίζετο, ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος· ὁ δὲ ἄγγελος εὐθέως ὑπήγαγεν λέγων· Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· διὸ* [ἄλ. ἰδοὺ] *συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν· καὶ καλέσουσι* [ἄλ. καλέσεις] *τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ Υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται. Καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; ἄρα μένω ἔτι παρθένος; ἄρα μὴ τῆς παρθενίας ἡ ἀξία προδίδεται; Ταῦτα διαποροῦσαν τὴν ἁγίαν Παρθένον, συντόμως ὁ ἄγγελος προσφέρει τοῦ λόγου τὸ κεφάλαιον, λέγων· *Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. Ὁ γὰρ ἔστι, τοῦτο καὶ πάντως κληθήσεται. Πρεπόντως ἄρα τὴν ἁγίαν Μαριάμ ἐκ πασῶν γενεῶν μόνην ἡ χάρις ἐκλέλεκται. Σοφὴ γὰρ ὄντως κατὰ πάντα ἐτύγγανεν· οὐκ ὁμοία [ἄλ. ὁμοίος] αὐτῇ ἐκ πασῶν γενεῶν τις γέγονεν πώποτε. Οὐχ ὡς ἡ πρόην [ἄλ. πρώτη] παρθένος Εὐα μόνη ἐν παραδείσῳ χορεύουσα, χαύνη τῇ διανοίᾳ, ἀπεριέργως παρὰ τοῦ ἀρχεκάκου ὄψεως τὸν λόγον ἐδέξατο, καὶ οὕτως ἐφθάρη τὸ τῆς διανοίας φρόνημα [ἄλ. τῷ τῆς καρδίας φρονήματι]· καὶ δι' αὐτῆς ὁ δόλιος τὸν ἰὸν ἐχέσας, καὶ τὸν θάνατον συγκεράσας, εἰς πάντα τὸν κόσμον εἰσήγαγεν· καὶ διὰ τοῦτο πᾶς [ἄλ. ἅπας] ὁ μίχθος τῶν ἀγίων ἐγένετο· ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ ἁγίᾳ Παρθένῳ, τὸ ἐκείνης πταῖσμα [ἄλ. πτώμα] ἀνασέσωσται. Καὶ***

Psal. xcvi, 11, 12, 13. ⁸¹ Matth. iii, 8. ⁸² Joan. xvi, 22. ⁸³ Luc. i, 28. ⁸⁴ Ibid. 28, 31,

⁸⁵ Ibid. 35.

οὐ πρότερον ἢ ἁγία τὸ δῶρον ἐκαρτέρησεν ὑποδέξα-
σθαι, πρὶν ἂν μάθη τίς ὁ πέμπων, καὶ τί τὸ δῶρον,
καὶ τίς ὁ φέρων. Ταῦτα καθ' ἑαυτὴν διηπόρει ἡ ἁγία
λέγουσα, φησὶ, πρὸς τὸν ἄγγελον· Πόθεν ἡμῖν οὕτως
τὴν εὐλογία ἐξεκόμισας; Ἐκ ποίων ἡμῖν θησαυρῶν
ὁ μαργαρίτης τοῦ λόγου ἀπέσταλται; Πόθεν ἡμῖν ἡ
δωρεὰ τὴν ὑπόθεσιν [ἄλ. ὑπόσχεσιν] κέκτηται. Ἐξ
οὐρανοῦ παραγέγονας, ἀλλ' ἐπὶ γῆς βαδίζεις· ἀνθρώ-
που χαρακτῆρα ἐπιδεικνύεις, καὶ λαμπάδα φωτὸς
ἀπαστράπτεις. Ταῦτα ἐν ἑαυτῇ ἡ ἁγία διανοεῖτο,
τοιούτοις δὲ λόγοις ὁ ἀρχάγγελος τὴν διάκρισιν αὐτῆς
ἔλυσεν, εἰπὼν πρὸς αὐτὴν· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύ-
σεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει
σοι. Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθή-
σεται Υἱὸς Θεοῦ. Καὶ μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· οὐ γὰρ
φόβῳ καταπλήξαί σε παραγέγονα, ἀλλ' ἀποδιῶξαι τοῦ
φόβου τὴν ὑπόθεσιν. Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ
χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Τὴν χάριν κατὰ φύσιν μὴ ἀνά-
κρινε. Νόμοις [ἄλ. νόμῳ] γὰρ φύσεως, ἡ χάρις ὑπο-
βαίνειν οὐκ ἀνέχεται. Ἔγνωσ, ὦ Μαριάμ, τὰ τοὺς πα-
τριάρχας καὶ προφήτας λανθάνοντα. Μεμάθηκας, ὦ
Παρθένε, ἃ μέχρι τοῦ νῦν κεκρυμμένα καὶ τοῖς ἁγ-
γέλοις ἐτύγχανον. Ἀκήκοας, ὦ παναγία, ὧν οὐδέπω
ὁ χορὸς τῶν θεοφόρων ἠξίωται. Μωϋσῆς καὶ Δαβὶδ,
καὶ Ἡσαΐας, καὶ Δανιήλ, καὶ πάντες οἱ προφῆται
περὶ αὐτοῦ προεκήρυξαν· ἀλλὰ τὸ πῶς, οὐκ ἐπί-
σταντο. Σὺ δὲ μόνη, ὦ παναγία Παρθένε, τὰ τούτοις
ἅπασιν ἀγνοηθέντα μυστήρια, νῦν ὑποδέχη, καὶ μαν-
θάνεις [ἄλ. ὑποδέχου, καὶ μάνθανε] τὸ πόθεν. Ὅπου
γὰρ Πνεῦμα ἅγιον, πάντα ἐτοιμῶς κατήρτισται. Ὅπου
θεία χάρις, πάντα τῷ Θεῷ δυνατὰ. Ἄγιον Πνεῦμα
ἐπὶ σέ ἐπελεύσεται, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπι-
σκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον,
κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. Εἰ δὲ Υἱὸς Θεοῦ, καὶ Θεός,
σύμμορφος τῷ Πατρὶ, καὶ συναΐδιος, ἐν ᾧ πᾶσαν κέ-
κτηται ὁ Πατὴρ τὴν φανέρωσιν· ὁ χαρακτῆρ ἐν τῷ
προσώπῳ, καὶ διὰ τοῦ ἀπαυγασματος ἡ δόξα κατα-
λάμπεται. Καὶ ὥσπερ ἐκ τῆς ἀενάου πηγῆς οἱ πο-
ταμὸι προέρχονται· οὕτως καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἀεν-
νάου καὶ ἀειζώου πηγῆς, προέρχεται τὸ φῶς τοῦ κό-
σμου, τὸ ἀένανον καὶ ἀληθινόν, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.
Περὶ ταύτης γὰρ οἱ προφῆται κεκράγασι· Τοῦ πο-
ταμοῦ τὰ ὄρμηματα εὐφραίνουσι [γρ. τὸ ὄρμημα
εὐφραίνει] τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ· οὐ μίαν δὲ πό-
λιν, ἀλλὰ πάσας· ὥσπερ γὰρ μίαν πόλιν, εὐφραίνει
τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. Πρεπόντως τοίνυν ὁ ἄγγελος
[ἄλ. ἀρχάγγελος] τῇ ἁγίᾳ Μαρίᾳ Παρθένῳ πρώτη
πάντων, τό· Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ
σοῦ, προεσήμανεν· ἐπειδὴ μετ' αὐτῆς ὅλος ὁ θησαυ-
ρὸς τῆς χάριτος ἐναπέκειτο. Ἐκ πασῶν γὰρ γενεῶν
αὕτη μόνη παρθένος ἁγία σώματι καὶ πνεύματι γέ-
γονεν· καὶ μόνη φέρει τὸν τὰ πάντα τῷ ῥήματι φέ-
ροντα. Καὶ οὐ μόνον θαυμάζειν ἔστιν τὸ τῆς ἁγίας
τὸ ἐν σώματι κάλλος· ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς τὸν ἐνά-
ρετον τρόπον. Διὸ καὶ τό· Χαῖρε, κεχαριτωμένη,
αὕτη πρώτη ὁ ἄγγελος [ἄλ. ἀρχάγγελος] προσεφώ-
νησεν· Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, καὶ οὐ γήϊνος νυμφίος·

A benedictionem apportasti? Ex cuiusmodi thesauris,
verbi margarita nobis emissa est? Unde nobis do-
num materiam [al. promissum] paravit? Ex caelo
advenisti, at in terra incedis; humanam formam
exhibes, et lucis fulgore resplendes. Hæc dum intra
se cogitaret sanctissima Virgo, talibus archangelus
sermonibus disceptationem ejus solvit, dicens ad
ipsam: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus
Altissimi obumbrabit tibi. Ideo et quod nascetur ex
te sanctum, vocabitur Filius Dei. Et, Ne timeas, Ma-
ria: non enim ut metum tibi incuterem, adveni;
sed ut metus materiam a te repellerem. Ne timeas,
Maria: invenisti enim gratiam apud Deum. Ne diju-
dices gratiam secundum naturam. Legibus [al. le-
gi] enim naturæ se subjici gratia non patitur. No-
sti, o Maria, quæ patriarchas et prophetas latebant.
Didicisti, o Virgo, quæ adhuc angelis etiam fuerunt
abscondita. Audisti, o sanctissima, quæ nunquam
divino Spiritu afflatorum chorus audire meruit.
Moyses et David, Isaias ac Daniel, cunctique pro-
phetæ de ipso prædicaverunt; sed modum ratio-
nemve ignorarunt. Tu vero sola, o sanctissima
Virgo, quæ his omnibus ignota fuerunt mysteria,
nunc suscipis, causamque intelligis [al. suscipe et
intellige]. Nam ubi Spiritus sanctus, cuncta prom-
pte atque incunctanter perficiuntur. Ubi divina
adest gratia, omnia Deo sunt possible. *Spiritus
sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obum-
brabit tibi: ideo et quod nascetur ex te sanctum,
vocabitur Filius Dei. Si autem Filius Dei, etiam
Deus, ejusdem formæ cum Patre, et coæternus; in
quo omnem Pater possidet clarificationem; chara-
cter atque imago in persona; et per splendorem
gloria refulget. Et quemadmodum ex perenni fonte
procedunt flumina, sic et ex hoc perenni ac semper
vivo fonte, progreditur perennis et vera lux mundi,
Christus Deus noster. De eo namque prophetæ cla-
marunt: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*⁸⁷,
neque unam duntaxat civitatem, sed omnes; nam
sicut unam civitatem, universum terrarum lætificat
orbem. Convenienter igitur angelus [al. archange-
lus] sanctæ Mariæ Virgini, primo omnium, illud:
Ave, gratia plena, Dominus tecum, præsignificavit:
quoniam cum ipsa totus gratiæ thesaurus recondi-
tus erat. Ex omnibus enim generationibus, hæc so-
la virgo, sancta corpore et spiritu exstitit, solaque
fert eum qui verbo omnia portat. Et non solum ad-
mirationem nobis parit sanctissimæ illius in corpo-
re pulchritudo, sed et virtutes animæ ejus. Ideo et
verbis illis: *Ave, gratia plena*, primum angelus [al.
archangelus] ipsam salutando compellavit: *Dom-
inus tecum*, et non terrenus sponsus, sed ipse sancti-
ficationis [al. sanctitatis] Dominus, pater castita-
tis, incorruptionis auctor et libertatis dator; salu-
tis procurator, et veræ pacis conservator atque
largitor; qui ex terra virgine creavit hominem, et
ex illius latere ac costa Evam assumpsit [al. protu-**

⁸⁷ Psal. XLV, 5.

lit, creavit] : hic Dominus tecum, et rursum ex te. Agite igitur, charissimi, et nos angelicam consecrantes laudem, debitum pro viribus grati [al. grato animo] persolvamus, dicentes : Ave ac gaude, gratia plena, Dominus tecum. Tuum enim vere est avere atque gaudere; quoniam tecum divina gratia, ut novit, habitationem elegit; cum ancilla, Rex gloriæ : cum speciosa, speciosus forma præ filiis hominum⁸⁸; cum impolluta, qui sanctificat universa. Tecum Deus, et ex te Deus, ac perfectus homo, in quo omnis plenitudo divinitatis inhabitat. Ave, gratia plena, fons lucis, qui cunctos in ipsum credentes illuminat. Ave, gratia plena, intelligibilis solis oriens [al. solis justitiæ oriens], et flos vitæ immaculatus. Ave, gratia plena, pratum fragrantissimum. Ave, gratia plena, vitis semper vicens; quæ animas glorificantium te lætificas. Ave, gratia plena, ager qui non exaratus fructus profert pulcherrimos : secundum naturam quidem, eo quod more nostro, et tempore motus gestationisque servato protulisti; at præter naturam, aut potius supra naturam, quia superne divinum Verbum advenit, et in sancto tuo utero Adamum reformavit, ac fecunditatem quidem Spiritus sanctus sanctæ Virgini præbuit; verum autem corpus ex ejus corpore assumptum est. Et sicut margarita (11) ex duabus naturis, ex fulgure nimirum et aqua, occultis quibusdam indicis ac signis maris provenit; ita quoque Dominus noster Jesus Christus, inconfuse et immutabiliter ex pura ac casta, et impolluta ac sancta Maria Virgine progreditur, in deitate perfectus, et in humanitate perfectus, Patri per omnia similis, et nobis per omnia consubstantialis, sed omnis peccati ex-

pers. χεται· οὕτως καὶ ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καὶ ἀμιάντου, καὶ ἁγίας Παρθένου Μαρίας προέρχεται, ἐν θεότητι τέλειος, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος, κατὰ πάντα ὁμοίος τῷ Πατρὶ, καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν κατὰ πάντα, χωρὶς ἁμαρτίας.

Plurimi sanctorum Patrum, patriarcharum et prophetarum desiderarunt eum videre et coram spectatores fieri, et non potuerunt. Et alii quidem ex ipsis per visiones adumbratim in ænigmatibus [al. in ænigmate] conspexerunt; alii vero in columna nubis divinam vocem audierunt, et sanctorum angelorum aspectibus potiti sunt; ad Mariam autem virginem solam sanctam Gabriel archangelus [al. angelus] claro lumine venit, Ave, gratia plena, ei annuntians; et sic ipsa Verbum suscepit, et in tempore corporeæ completionis pretiosam margaritam produxit. Adeste igitur, vos quoque charissimi, et dulcia verba illa ex spiritali David cithara nobis repræsentata decantemus, dicentes : Surge, Domine, in requiem tuam, tu, et arca sanctificationis tuæ⁸⁹. Vere enim arca est sanctissima Virgo, intrinsecus et extrinsecus deaurata, quæ universum sanctificationis thesaurum suscepit. Surge, Domine,

A ἀλλ' αὐτὸς ὁ τοῦ ἁγιασμοῦ Κύριος, ὁ τῆς ἀγγελίας [ἄλ. ἁγίας] πατήρ, ὁ τῆς ἀφθαρσίας κτίστης, καὶ τῆς ἐλευθερίας δοτὴρ, ὁ τῆς σωτηρίας κηδεμὼν, καὶ τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης ταμίας χορηγός, ὁ ἐκ τῆς Παρθένου γῆς πλάσας τὸν ἀνθρώπον, καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου πλευρᾶς τὴν Εὐαν προσλαβόμενος [ἄλ. προβαλλόμενος]· οὗτος ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, καὶ πάλιν ἐκ σοῦ. Δεῦρο [ἄλ. δεῦτε] τοίνυν, ἀγαπητοί, καὶ ἡμεῖς τῷ ἀγγελικῷ αἵνῳ συνεπόμενοι, τὴν κατὰ δύναμιν ὀφειλὴν εὐγνώμονες [ἡρ. εὐγνωμόνως] ἀποτίσωμεν, λέγοντες· Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Σὺν γὰρ τὸ χαίρειν ἀληθῶς· ἐπειδὴ μετὰ σοῦ ἡ θεία χάρις, ὡς οἶδεν, ἐσκήνωσεν· μετὰ τῆς δούλης, ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης· μετὰ τῆς ὠραίας, ὁ ὠραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· μετὰ τῆς ἀμιάντου, ὁ ἀγιάζων τὰ σύμπαντα. Μετὰ σοῦ ὁ Θεός, καὶ τέλειος ἀνθρώπος, ἐν ᾧ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἡ πηγὴ τοῦ φωτός, τοῦ φωτίζοντος πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, τοῦ νοητοῦ ἡλίου ἡ ἀνατολὴ [ἄλ. ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἡ ἀνατολὴ], καὶ τὸ τῆς ζωῆς ἀμιάντον ἄνθος. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ λειμὼν τῆς εὐωδίας. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἡ ἀμπέλος ἡ ἀειθαλής, ἡ εὐφραίνουσα τὰς ψυχὰς τῶν σὲ δοξαζόντων. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἡ ἀγεώργητος καλλικαρπος ἄρουρα. Κατὰ φύσιν μὲν, διὰ τὸ καθ' ἡμᾶς, καὶ διὰ τὸν χρόνον τῆς ἀσκήσεως [κυθήσεως]· παρὰ φύσιν δὲ, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ φύσιν, διὰ τὸν ἀνωθεν ἐνδημήσαντα Θεὸν Λόγον, καὶ ἐν τῇ ἀγίᾳ σου γαστρὶ τὸν Ἀδάμ ἀναπλάσαντα, καὶ τὸ μὲν γόνιμον, τῇ ἀγίᾳ Παρθένῳ παρέτχεν τὸ ἅγιον Πνεῦμα· ἡ δὲ ἀλήθεια τοῦ σώματος προσελήφθη ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς. Καὶ ὡσπερ ὁ μαργαρίτης ἐκ τῶν δύο φύσεων, ἐξ ἀστραπῆς καὶ ὕδατος, ἐκ τῶν ἀδήλων σημείων τῆς θαλάσσης προέρχεται· οὕτως καὶ ἀτρέπτως, ἐκ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀγνῆς, ἀστυγχύτως καὶ ἀτρέπτως, ἐκ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀγνῆς,

D Πλεῖστοι τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ πατριαρχῶν, καὶ προφητῶν, ἐπεθύμησαν ἰδεῖν, καὶ αὐτόπται γενέσθαι, καὶ οὐ γέγονασιν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, διὰ ὀράσεις αὐτὸν τυπικῶς ἐν αἰνίγμασιν [ἄλ. ἐν αἰνίγματι] ἐθεάσαντο· οἱ δὲ ἐν στόλῳ νεφέλης θείας φωνῆς ἐν ἀκροάσει γέγονασιν, καὶ ἁγίων ἀγγέλων συνέτυχον ὀπτασίαις· πρὸς Μαρίας δὲ Παρθένον μόνην τὴν ἁγίαν, Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος [ἄλ. ὁ ἄγγελος] φωτιστικῶς παρεγένετο, τὸ, Χαῖρε, κεχαριτωμένη, αὐτῇ εὐαγγελιζόμενος· καὶ οὕτως τὸν Λόγον ἐδέξατο, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς σωματικῆς συμπληρώσεως, τὸν πολύτιμον μαργαρίτην προήνεγκεν. Δεῦτε τοίνυν καὶ ὑμεῖς, ὦ ἀγαπητοί, τὰ ἐκ τῆς τοῦ Δαβὶδ θεοπνεύστου κιθάρας, ἡμῖν δεδειγμένα μελωδήσωμεν, λέγοντες· Ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπανσίν σου· σὺ, καὶ ἡ κιβωτός τοῦ ἁγιασμοῦ σου. Κιβωτός γὰρ ἀληθῶς, ἡ ἁγία Παρθένος, ἐσωθεν καὶ ἐξωθεν κεχρυσωμένη, ἡ ὅλον τὸν θησαυρὸν δεξαμένη τοῦ ἁγιασμο-

⁸⁸ Psal. XLIV, 3. ⁸⁹ Psal. CXXXI, 8.

(11) Similia sunt apud sanctum Ephræm in serm. De Margarita pretiosa, tomo III.

τες. Ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου. Ἀνάστηθι, Κύριε, ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Πατρὸς, ἵνα ἐξαναστήσῃς τὸ πεπτωκὸς γένος τοῦ πρωτοπλάστου. Ταῦτα πρεσβεύων ὁ Δαβὶδ πρὸς τὴν ἐξ αὐτοῦ μέλλουσαν βλαστάνειν ῥάβδον τὸ καλλίκαρπον ἐκεῖνο ἄνθος, προφητεύων ἔλεγεν· Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ Πατρὸς σου· καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου· ὅτι αὐτός ἐστιν Κύριος ὁ Θεός σου, καὶ προσκυνήσεις [ἄλ. προσκυνήσουσιν] αὐτῷ. Ἄκουσον, θύγατερ, τὰ πρώτῃ εἰς σέ [ἄλ. περὶ σοῦ] προφητευόμενα· ἵνα καὶ τοῖς γνώσεως ὀφθαλμοῖς θεωρήσῃς τὰ πράγματα. Ἄκουσον ἐμοῦ σοὶ προμηνύοντος, καὶ τοῦ ἀρχαγγέλου σοὶ τὰ ἐντελεῖ σοὶ μυστήρια διαβρήθην ἀναγγέλλοντος. Δεῦτε τοίνυν, ἀγαπητοί, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὴν τῶν προλαβόντων μνήμην ἀναδραμόντες, τὴν ἐξ Ἰεσσαὶ ῥάβδον ὑπερφυῶς οὕτως βλαστήσαντες ἀδοξάσωμεν, ἀνυμνήσωμεν, μακαρίσωμεν, εὐφημίσωμεν. Οὐ γὰρ μόνῳ τῷ [ἄλ. μόνον τὸν] Ἰωσήφ, ἀλλὰ καὶ τῇ θεοτόκῳ Μαρίας προμαρτυρῶν [ἄλ. προμαρτυρῶν] ὁ Λουκᾶς, ἐν τοῖς θείοις Εὐαγγελίοις, ἱστορεῖ πρὸς αὐτὴν τὴν τοῦ Δαβὶδ οἰκειότητα· Ἀνέβη γὰρ ὁ Ἰωσήφ, φησὶν, ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς πόλιν τῆς Ἰουδαίας, ἣτις καλεῖται Βηθλεὲμ, ἀπογράψασθαι σὺν Μαρίας τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυνικί, οὐση ἐγκύῃ, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτὴν, καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον πάσης τῆς κτίσεως· καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι. Ἐσπαργάνωσεν τὸν ἀναβαλλόμενον σῶς ὡς ἱμάτιον. Ἐσπαργάνωσεν τὸν πᾶσαν κτίσιν δημιουργήσαντα. Ἀνέκλινεν ἐν φάτνῃ, τὸν ὑπὲρ χερουβὶμ καθήμενον, καὶ ὑπὸ μυριάδων ἀγγέλων ἀνυμνούμενον. Ἐν τῇ τῶν ἀλόγων φάτνῃ ἀνεπαύσατο ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἵνα τοῖς ὄντως ἀλόγοις ἀνθρωπίνοις [ἢ ἀνθρώποις], κατὰ προαίρεσιν, λογικῆς μεταδόσῃ αἰσθήσεως. Ἐν τῇ τραπέζῃ τῶν κτηνῶν προστέθη ὁ οὐράνιος ἄρτος [ἄλ. προστέθη ἄρτος τῆς ζωῆς], ἵνα τοῖς κτηνώδεσιν τοῖς ἀνθρωπίνοις μυστικῆς βρώσεως χορηγήσῃ μετάληψιν. Καὶ οὐδὲ τόπος ἦν αὐτοῖς ἐν τῷ καταλύματι. Τόπον οὐκ εἶχεν, ὁ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τῷ λόγῳ κατασκευάσας· ἐπειδὴ, πλούσιος ὢν, δι' ἡμᾶς ἐπιώχλευσεν, ταπεινώσιν ἄκραν ἐλόμενος [ἄλ. ἀνελόμενος], διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἡμετέρας φύσεως, τῆς ἐμφύτου αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγαθότητος. Ὁ ἀπορρήτων μυστηρίων [ἄλ. ἀπορρήτων μυστηρίων] τῆς οἰκονομίας πληρώσας πᾶσαν διοίκησιν [ἄλ. δικαιοσύνην] ἐν οὐρανῷ ἐν κόλπῳ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἐν σπηλαίῳ ἐν ἀγκάλαις μητρὸς, ἀνεπαύσατο ἐν τῇ φάτνῃ. Ἀγγελικαὶ χορεῖαι περιεκύκλωσαν αὐτὸν, ἐν οὐρανῷ δοξολογίαν, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνην καταμνηνύοντες. Ἐν οὐρανῷ ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς ἐκαθέζετο· καὶ ἐν τῇ φάτνῃ ὡς ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ἀνεπαύσατο.

A *in requiem tuam. Surge, Domine, ex sinu Patris, ut collapsum primi parentis genus erigas. Hæc postulans ac deprecans David, ad virgam, quæ ex ipso pulcherrimi illius fructus florem germinatura erat, viticinans dicebat: Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam; et obliviscere populum tuum, et domum patris tui; et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, et adorabis eum⁹⁰. Audi, filia, quæ antea in te [al. de te] prædicta sunt: ut et cognitionis oculis res ipsas contempleris. Audi me tibi præsignificantem, et archangelum perfecta tibi mysteria discrete annuntiantem. Venite igitur, dilectissimi, et nos ad memoriam ea quæ præcesserunt revocantes, virgam illam ex Jesse sic admirabiliter atque ineffabiliter germinantem glorificemus, collaudemus, beatam prædicemus, lætisque acclamationibus excipiamus. Non enim soli [al. solum] Joseph, sed et Dei genitrici Mariæ testimonium perhibens Lucas, in divinis Evangeliiis, ad ipsam David familiam atque cognationem respiciens, enarrat ac dicit: Ascendit autem et Joseph a Galilæa in civitatem Judææ, quæ vocatur Bethlehem, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante; eo quod essent ipsi e domo et familia David. Factum est autem, cum essent ipsi ibi, impleti sunt dies ut pareret ipsa, et peperit filium suum primogenitum omnis creaturæ; et pannis eum involvit, et reclinavit ipsum in præsepio, quia non erat eis locus in diversorio⁹¹. Fasciis eum involvit, qui amictus est lumine sicut vestimento⁹². Involvit pannis eum, qui omnem formavit creaturam. Reclinavit in præsepio eum, qui super cherubim sedet, et ab infinitis angelis collaudatur⁹³. In irrationalium animalium præsepio divinum requievit Verbum, ut hominibus vere irrationalibus secundum liberam voluntatem, rationalem sensum tribueret. In mensa jumentorum cælestis panis propositus est [al. panis vitæ appositus est], ut homines instar-pecorum irracionales mystici cibi participes redderet. Et ne locus quidem eis erat in diversorio. Locum non habuit, qui cælum et terram verbo extruxit: quoniam, cum dives esset, propter nos factus est pauper⁹⁴, extremam vilitatem ob salutem naturæ nostræ eligens, ex ingenita sua in nos bonitate. Qui occultorum dispensationis mysteriorum [al. occulto dispensationis mysterio] omnem implevit providentiam [al. justitiam], ac dispositionem in cælo in sinu Patris, et in spelunca in ulnis matris, in præsepio requievit. Chori angelici circumcingebant eum, in cælo gloriam concinentes, et in terra pacem annuntiantes. In cælo a dextris Patris sedebat, et in præsepio, ut super cherubim, requiescebat. Thronus revera et hic erat cherubicus; thronus regalis; Sanctus sanctorum; solus super terram gloriosus; sanctis sanctior; in quo requievit Christus Deus noster. Cui gloria, honor, et imperium, cum immaculatis*

⁹⁰ Psal. xlii, 11, 12. ⁹¹ Luc. ii, 4, 6, 7. ⁹² Psal. ciii, 2. ⁹³ Psal. lxxii, 2; Dan. iii. ⁹⁴ II Cor. viii, 9.

simo Patre et sanctissimo ac vivifico Spiritu, nunc A Θρόνος ἀληθῶς καὶ οὗτος χερουβικός· θρόνος βασιλικός· Ἅγιος ἁγίων, ἐνδοξος μόνος ἐπὶ τῆς γῆς, τῶν ἁγίων ἀγιώτερος· ἐν ᾧ ἀνεπαύσατο Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ω ἡ δόξα, τιμὴ, καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ Πατρὶ ἀχράντῳ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

HOMILIA II

In Annuntiatione sanctæ Virginis Mariæ.

Ejusdem sancti Patris nostri Gregorii episcopi Neocæsareæ Ponti, Thaumaturgi, encomium in Annuntiationem sanctissimæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, sermo II.

Cunctas quidem festorum celebritates atque hymnodias decet nos sacrificiorum instar offerre Deo : primum autem omnium, Annuntiationem sanctissimæ Dei genitricis, verbis illis comprehensam, Ave, gratia plena⁹⁵, quæ ab angelo ad eam facta est : quoniam et prima omnis sapientiæ [al. ante omnem sapientiam] et salutaris doctrinæ in Novo Testamento illa nobis salutatio a Patre luminum emissa est. Gratia autem plena dicens, omnem naturam humanam complexus est. Ave, gratia plena, in sancta conceptione, et in glorioso partu. Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo⁹⁶. Rursus ad salutarem passionem Dominus veniens, aiebat : Videbo vos, et gaudebitis, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis⁹⁷. Et post suam resurrectionem, iterum per sanctas mulieres primum, illud ave [al. avete]⁹⁸ nobis annuntiat. Similia rursus hisce Apostolus proclamavit : Semper (inquiens) gaudete; sine intermissione orate, in omnibus gratias agite⁹⁹. Videte igitur, o charissimi, quo pacto gaudium, quod omnem cogitationem excedit, atque perenne, nobis indivisibiliter ubique Dominus dilargitus sit. Nam quoniam S. Maria in carne dum esset, purissimam vitam, omni que genere virtutum exultam, optimamque supra humanæ naturæ consuetudinem, gerebat; ideo æterni Patris Verbum, carnem ex ea, et perfectam humanam naturam suscipere dignatum est; ut per quam carnem peccatum in mundum introivit, et per peccatum mors, per eandem carnem peccatum in carne condemnetur, ac peccati tentator in sepultura [al. in attactu] sancti corporis vincatur, principiumque resurrectionis simul ostendatur, et vita æterna in mundo versetur, ac Dei Patris cum hominibus societas contrahatur. Cæterum quid hic dicamus, aut dicere omittamus? aut quis mysterii incomprehensibilitatem enarrabit atque exponet? Sed nunc ad propositum redeamus. Ad castissimam Virginem missus est Gabriel; incorporeus, ad eam quæ in corpore vitam transigebat incorruptam, in castitate

Β Τοῦ αὐτοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἐπισκόπου τῆς Νεοκαισαρείας Πόντου, τοῦ θαυματουργοῦ, ἐγκώμιον εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς παναγίας θεοτόκου καὶ ἀεὶ παρθένου τῆς Μαρίας, λόγος β'.

Ἐορτὰς μὲν ἀπάσας καὶ ὑμνωδίας, θέον ἡμᾶς θυσιῶν δίκην προσφέρειν τῷ Θεῷ· πρώτην δὲ [ἄλ. πρῶτον δὲ] πάντων, τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ἁγίας Θεοτόκου, τὸ, Χαῖρε, κεχαριτωμένη, τὸν παρὰ τοῦ ἀγγέλου πρὸς αὐτὴν γεγονότα· ἐπειδὴ καὶ πρώτη πάσης σοφίας [ἄλ. πρὸ τῆς σοφίας πάσης] καὶ σωτηρίου διδασκαλίας ἐπὶ τῆς νέας διαθήκης, τὸ Χαῖρε κεχαριτωμένη, παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων ἡμῖν ἀπεστάλη. Κεχαριτωμένη δὲ εἰπὼν, πᾶσαν τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων συμπεριέλαβεν. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ συλλήψει καὶ ἐπὶ τῇ ἐνδοξῷ κυήσει. εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ. Πάλιν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος ὁ Κύριος ἐρχόμενος, ἔλεγεν· Ὁψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρίσεσθε, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς ἀρεῖ ἀφ' ὑμῶν. Καὶ μετὰ τὸ ἀναστῆναι, πάλιν διὰ τῶν ἁγίων γυναικῶν, πρῶτον τὸ χαῖρε [ἄλ. χαίρετε] ἡμῖν εὐαγγελίζεται. Πάλιν παρακλήσια τοῦτοις ὁ Ἀπόστολος κέκραγεν· Πάντοτε, λέγων, χαίρετε· ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. Ὁρᾶτε τοίνυν, ὦ ἀγαπητοί, πῶς τὴν ὑπὲρ ἔννοιαν καὶ ἀένναον χαρὰν, ἀδιαιρέτως πανταχοῦ ἡμῖν ὁ Κύριος ἐδώρησατο. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἁγία Μαρία ἐν σαρκὶ οὔσα, τὴν ἀφθαρτον πολιτείαν ἐκέκτητο, ἀρεταῖς τε παντοίοις πολιτευσασμένη, καὶ βιώσασα κρείττον ἢ κατὰ ἀνθρώπων· διὰ τοῦτο, ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγος σάρκα ἀναλαβεῖν, καὶ τέλειον ἀνθρώπινον ἐξ αὐτῆς κατήξιωσεν· ἵνα δι' ἧς σαρκὸς ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, διὰ τῆς αὐτῆς σαρκὸς κατακρίθῃ ἡ ἁμαρτία ἐν τῇ σαρκί, καὶ νικηθῇ ὁ τῆς ἁμαρτίας πειραστὴς, ἐν τῇ ταφῇ [ἄλ. ἐν τῇ ἀφῆ] τοῦ ἁγίου σώματος· καὶ ἀρχὴ ἀναστάσεως ἅμα ἀποδεχθῇ, καὶ ζωὴ αἰώνιος ἐν κόσμῳ πολιτευθῇ, καὶ Θεοῦ Πατρὸς ἀνθρώποις γένηται κοινωνία. Καὶ τί εἰπομεν, ἢ τί παραλείπωμεν; ἢ τίς ἐξηγήσεται τοῦ μυστηρίου τὸ ἀκατάληπτον; Ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. Πρὸς Παρθένον ἁγνὴν Γαβριὴλ ἀπέσταλται· ὁ ἀσώματος πρὸς τὴν ἐν σώματι μετελθοῦσαν τὴν πολιτείαν τὴν ἀφθαρτον, ἐν ἀγνεῖα, καὶ ἐν ἀρεταῖς βιώσασαν. Καὶ ἐλθὼν πρὸς

⁹⁵ Luc. i, 28. ⁹⁶ Luc. ii, 10. ⁹⁷ Joan. xvi, 22. ⁹⁸ Matth. xxviii, 9. ⁹⁹ I Thess. v, 16, 17, 18.